

The Existing Civil Liabilities in Product Defects for Product Manufactured un the Legal Systems of Iran and Iraq

Zahra Khalil Ebrahim Al-Shouk¹, Zainab Pourkhaqan Shahrezaee^{2*}, Ali Hamza Assal³, Maryam Ghorbanifar⁴

1. PhD Student in Private Law, Isfahan Branch (Khorasgan), Islamic Azad University, Isfahan, Irani

2. Assistant Professor of Law Department, Isfahan Branch (Khorasgan), Islamic Azad University, Isfahan, Iran.

3. Assistant Professor of Law Department, Karbala&University, Iraq.

4. Assistant Professor, Department of Law, Isfahan Branch (Khorasgan), Islamic Azad University, Isfahan, Iran.

ARTICLE INFORMATION

Article Type: Original Research

Pages: 803-820

Article history:

Received: 26 Oct 2023

Edition: 9 Jan 2024

Accepted: 3 Marv2024

Published online: 18 Sep 2024

Keywords:

Contract, Beneficiary, Issuer, Receiver.

Corresponding Author:

Zainab Pourkhaqan Shahrezaee

Address:

Iran, Isfahan, Islamic Azad University, Isfahan Branch (Khorasgan), Law Department.

Orchid Code:

Tel:

Email:

Poorkhaghan@gmail.com

ABSTRACT

Background and Aim: Consumers need legal protection by legislator, for this reason, the legal systems of most countries have tried to support consumers by taking into account the liability of producers in the case of any defects in manufactured goods. The purpose of present study is to determine product producers liability in the case of products defect in legal systems of Iran and Iraq.

Method and Materials: The research method is descriptive_analytical.

Ethical Consideration: In writing present paper, the principles of text originality, honesty, and trustworthiness have been observed.

Finding: Guaranteed letter of credit is the most common method of paying the price of goods and services, because it guarantees and secures the interests of all the people involved in the transaction, which is generally prepared and available to the beneficiary by submitting a written application.

Conclusion: In legal system of Iran and Iraq, in the field of liability of product manufactures, theory of absolute liability provides a more supportive platform for consumers due to its wide range of scope. In legal system of Iran, given the consumer right protection law, absolute liability has been taken in to consideration and accepted by legislator.

Cite this article as:

Khalil Ebrahim Al-Shouk Z, Pourkhaqan Shahrezaee Z, Hamza Assal A, Ghorbanifar M. The Existing Civil Liabilities in Product Defects for Product Manufactured un the Legal Systems of Iran and Iraq. *Economic Jurisprudence Studies*. 2024.

بررسی نظام حقوقی اعتبارات اسنادی تضمینی در حقوق ایران و عراق

زهرا خلیل ابراهیم الشوک^۱، زینب پورخاقان شاهرضایی^{۲*}، علی حمزه عسل^۳، مریم قربانی فر^۴

۱. دانشجوی دکتری حقوق خصوصی، واحد اصفهان (خوراسگان)، دانشگاه آزاد اسلامی، اصفهان، ایران.

۲. استادیار گروه حقوق، واحد اصفهان (خوراسگان)، دانشگاه آزاد اسلامی، اصفهان، ایران.

۳. استادیار گروه حقوق، دانشگاه کربلا، عراق.

۴. استادیار گروه حقوق، واحد اصفهان (خوراسگان)، دانشگاه آزاد اسلامی، اصفهان، ایران.

چکیده

زمینه و هدف: ارزیابی نمودن میزان اعتبار تجاری طرف قرارداد امری ساده نمی‌باشد. لذا پرداخت‌های تجاری از طریق حساب آزاد یا توسط اوراق بهادار قابل قبول نمی‌باشد؛ مگر اینکه طرفین با یکدیگر دارای روابط تجاری طولانی بوده و ثباتی در وضعیت اقتصادی کشور واردکننده وجود داشته باشد. اگر این زمینه‌ها فراهم نباشد، در عرف تجاری، تضمینی اضافی از طرف مقابل درخواست می‌شود. روش‌هایی جهت تضمین شدن پرداخت به صورت عرفی ایجاد شده که از مهم‌ترین آن‌ها، اعتبارات اسنادی می‌باشند.

مواد و روش‌ها: روش این پژوهش توصیفی - تحلیلی است.

ملاحظات اخلاقی: در نگارش مقاله اصالت متون، صداقت و امانتداری رعایت شده است.

یافته‌ها: اعتبار اسنادی تضمینی، رایج‌ترین شیوه پرداخت ثمن کالا و خدمات است، زیرا منافع تمام افراد دخیل در معامله را تضمین و تامین می‌کند که عموماً با ارائه تقاضانامه کتبی تهیه و در اختیار ذی نفع می‌باشد.

نتیجه: در حقوق کشورهای ایران و عراق، اعتبارات اسنادی را به عنوان یک ابزار پرداخت بین‌المللی با یک ماهیت مستقل و منحصر به فرد شناخته‌اند؛ اما اعتبارات اسنادی، مبتنی بر حقوق قراردادهای بوده که اعتبار اسنادی را در چهارچوب یک قرارداد، تحلیل کرده است که این نظر با مبانی پذیرفته شده در سیستم‌های حقوقی مذکور دارای مطابقت بیشتری می‌باشد.

اطلاعات مقاله

نوع مقاله: پژوهشی

صفحات: ۸۰۳-۸۲۰

سابقه مقاله:

تاریخ دریافت: ۱۴۰۲/۰۸/۰۴

تاریخ اصلاح: ۱۴۰۲/۱۰/۱۹

تاریخ پذیرش: ۱۴۰۲/۱۲/۱۳

تاریخ انتشار: ۱۴۰۳/۰۶/۲۸

واژگان کلیدی:

قرارداد، ذی نفع، صادرکننده، گیرنده.

نویسنده مسئول:

زینب پورخاقان شاهرضایی

آدرس پستی:

ایران، اصفهان، دانشگاه آزاد اسلامی، واحد اصفهان (خوراسگان)، گروه حقوق.

کد ارکید:

تلفن:

پست الکترونیک:

Poorkhaghan@gmail.com

۱. مقدمه

عراق تاکنون مورد پژوهش قرار نگرفته است؛ اما پژوهش‌هایی که به موضوع نزدیک است شامل مقاله «تحلیل حقوقی ماهیت اعتبارات اسنادی» از میثم رامشی و همکاران (۱۴۰۱) می‌باشد که در این پژوهش نویسندگان بر این اعتقادند که باید اعتبار اسنادی را تحت عنوان یک ماهیت مستقل و منحصر بفرد تحلیل نمود؛ اما عقیده بر ماهیت اعتبار اسنادی وجود دارد که این دیدگاه با دیدگاه حقوقی ایران مشابه است. در مقاله ای دیگر تحت عنوان «بررسی اعتبارات اسنادی و اصول حاکم بر آن» نوشته فاطمه خیری‌زاده و پروانه زمانی جباری (۱۳۹۶)، نویسندگان بیان می‌کنند که ماهیت اعتبارات اسنادی به صورت مستقل است و بر اساس عرف و رویه‌های متحدالشکل اعتبارات اسنادی می‌توان اعتبار اسنادی را در قرارداد منظور نمود. به همین منظور سؤالی که در پژوهش مطرح می‌شود این است که اعتبارات اسنادی تضمینی در حقوق ایران و عراق چگونه است و چه آثاری در حقوق این دو کشور دارد؟

۲. مواد و روش‌ها

پژوهش حاضر یک مطالعه توصیفی-تحلیلی است که از نوع کیفی محسوب می‌گردد. از روش کتاب-خانه‌ای به منظور جمع‌آوری داده‌ها و مطالب در این تحقیق استفاده شده است. در بررسی‌های کتاب-خانه‌ای از طریق رجوع به مجلات علمی، سایت‌ها و متون تخصصی اطلاعات مورد نیاز مربوط به موضوع مورد مطالعه جمع‌آوری شد. هم‌چنین روش فیش-برداری جهت تجزیه و تحلیل اطلاعات مورد استفاده قرار گرفته است. مطالب مورد نیاز از مقالات علمی و

مقوله اعتبارات اسنادی نقشی کلیدی در تجارت بین‌المللی داشته و متداول‌ترین روش پرداخت قیمت کالاها محسوب می‌شوند (اخلاقی، ۱۳۹۲، ۱۵). در زمان حاضر، در بیشتر قراردادهای تجاری بین‌المللی، پرداخت نمودن در برابر دریافت کالا از طریق اعتبارات اسنادی و بر اساس مقررات متحدالشکل اعتبارات اسنادی انجام می‌گردد. از آنجایی که مقررات متحدالشکل اعتبارات اسنادی، اصولاً تمامی فعالتهای اقتصادی مانند بانکداری، تجارت، صنعت و حمل‌ونقل را شامل شده و می‌توان آن را یکی از اسناد مهم در تجارت بین‌المللی محسوب نمود. بر همین اساس، تمامی بانک‌های موجود در جهان، از جمله کشورهای ایران و عراق، آمادگی خود را برای پیوستن به این سند اعلام نموده و عملاً به آن ملحق شده‌اند. مبحث اعتبارات اسنادی به عنوان وسیله‌ای می‌باشد که پرداخت را تضمین نموده و برای تطبیق منافع متعارض فرد فروشنده و فرد واردکننده، خریدار از هر جهتی مناسب می‌باشد (شیروی، ۱۳۹۱، ۳۴).

از زمان ورود قراردادهای اعتبار اسنادی به کشورهای ایران و عراق، تفسیرهای گوناگونی از ماهیت آن به عمل آمده است، به صورتی که در رویه‌های بانکی در زمینه برخورد با این نوع از قراردادها، متفاوت و گاهی نیز در زمینه تبیین حقوقی این موضوع، نظرهایی مغایر بیان شده است (رفیعی، ۱۳۸۷، ۱۰۵). در حقوق عراق در برخی از نظرات ارائه شده، آن را در چهارچوب عقد وکالت و برخی نیز آن را همانند عقد حواله دانسته‌اند. بررسی‌ها حاکی از این است که، بررسی تطبیقی اعتبارات اسنادی در حقوق ایران و

حاضر لازم الاجراست، تصریح کرد که اعتبار اسنادی از نظر قانونی به قراردادی گفته می‌شود که به موجب آن بانک متعهد به گشایش به نفع ذی‌نفع بنا به درخواست دستوردهنده اعتبار می‌شود. گشایش اعتبار با ضمانت اسناد مبنی بر کالای منقول یا برای کالای آماده برای حمل می‌باشد. در حقوق ایران، اعتبارات اسنادی که اعتبارنامه هم از آن‌ها یاد می‌شود، یک سیستم پرداخت بین‌المللی می‌باشد که تعریف آن از جوانب صورت گرفته است: اعتبارات اسنادی به سندی اطلاق می‌شود که مبتنی بر آن، یک بانک پرداخت وجهی را در ازای ارائه اسناد مشخصی مطابق با تقاضای مشتری، به شخص ذی-نفع عهده‌دار می‌شود (سهامی، ۱۳۹۵، ۲۸).

در تعریف دیگر اعتبارات اسنادی یعنی:

۱- یک پرداخت را به شخصی ثالث که ذی‌نفع اعتبار می‌باشد، یا به حواله کرد او داده یا بروات صادر نموده به وسیله شخص ذی‌نفع را قبولی نوشته و پردازد؛

۲- یا به بانک دیگری اجازه‌ی پرداخت آن را بدهد و یا اینکه این بروات را پذیرفته و پردازد؛

۳- یا اینکه به بانک دیگری اجازه بدهد که اسناد را معامله نماید (اسکینی و همکاران، ۱۳۹۰، ۳۹).

بر همین اساس؛ تعاریف بیان‌شده دارای یک جامعیت در زمینه تعریف اعتبارات اسنادی نمی‌باشند؛ بر همین اساس عنصرهای مشترک و تشکیل‌دهنده اعتباری عبارت‌اند از:

۱- تعهد بانک افتتاح‌کننده به‌مثابه بخش مشترک تعاریفی که شرح آن‌ها گذشت قلمداد گردیده، در واقع با افتتاح اعتبار، انجام تعهدات پرداختی که با

متون تخصصی گردآوری و به‌طور خلاصه از طریق فیش‌برداری تنظیم شده است.

۳. ملاحظات اخلاقی

در مراحل مختلف نگارش این مقاله، ضمن رعایت اصالت متون، صداقت و امانتداری رعایت شده است.

۴. یافته‌ها

یافته‌ها حاکی از این است که اعتبار اسنادی تضمینی از ابزارهای افزاینده اعتبار است که اعتبار تجاری متعهد قرارداد پایه را در برابر ذی‌نفع، افزایش می‌دهد و ذی‌نفع، اطمینان لازم را برای انعقاد قرارداد را کسب می‌کند. اعتبار اسنادی تضمینی دارای خصوصیات مهمی نظیر استقلال از قرارداد پایه و پرداخت در برابر ارائه اسناد است.

۵. بحث

۵-۱. مفهوم اعتبارات اسنادی

قبل از پرداختن به تعریف اعتبار اسنادی، لازم است منشأ این کلمه را مشخص شود، زیرا کلمه اعتبار از ترجمه فرانسوی گرفته شده است: اعتبار که یک اصطلاح فرانسوی برگرفته از کلمه لاتین کریدر به معنای اعتماد است. اساساً مقصود از وثیقه بودن آن است و از این جهت اعتبار اسنادی نامیده می‌شود. زیرا مستلزم ارائه مدارکی دال بر حمل (انتقال مالکیت) کالای مورد توافق بین واردکننده و صادرکننده است. در حقوق عراق، اعتبار اسنادی، به به زبان ساده به معنای «تعهد پرداخت صادرشده توسط بانک» بیان شده است (زمانی فراهانی، ۱۳۹۶، ۶۵). به‌طور دقیق‌تر، بند اول در ماده ۲۷۳ قانون تجارت عراق شماره ۳۰ مصوب ۱۹۸۴ که در حال

۳. اصل رسیدگی به اسناد: یعنی ارائه مدارک مورد نیاز طبق اعتبار و منطبق با شرایط آن، همان‌طور که بانک‌ها با اسناد سروکار دارند و با کالاها، خدمات یا عملکرد مربوط به این اسناد سروکار ندارند و این همان چیزی است که در ماده ۵ قوانین، اصول و گمرک شماره ۶۰۰ سال ۲۰۰۷ مقرر شده است.

۴. اصل انطباق ظاهری اسناد: به این معناست که کلیه اسناد مندرج در اعتبارنامه با دقت معقول بررسی شود تا اطمینان حاصل شود که آیا مطابق با شرایط اعتبارسنجی در صورت ظاهر می‌شوند یا خیر و این همان چیزی است که در ماده ۱۴ الف قوانین، اصول و گمرک شماره ۶۰۰ سال ۲۰۰۷ توضیح داده شده است (بسیونی، ۲۰۱۰، ۴۸).

لازم به ذکر است بانک‌های صادرکننده اعتبار در صورت دریافت این اسناد مکلف به بررسی اسنادی که در اعتبار پیش‌بینی نشده است، ندارند و بانک حق دارد از آن‌ها چشم‌پوشی کرده یا به ذی‌نفع (فروشنده) عودت دهد. شرط معین بدون تعیین سندی که واجد آن شرط باشد، بانک حق دارد با توجه به اینکه این شرط شرط نشده است و این همان چیزی است که در ماده ۱۴ ح مقررات، اصول و گمرک شماره ۶۰۰ سال ۲۰۰۷ عراق مقرر شده است. به نظر نگارندگان اعتبار اسنادی تضمینی اعتباری است که به‌موجب آن صادرکننده در مقابل ذی‌نفع متعهد می‌شود که مبلغی را که درخواست‌کننده گشایش اعتبار از دیگری به صورت پیش‌پرداخت دریافت کرده است، در مقابل ذی‌نفع پرداخت نماید و به نظر می‌رسد جایگزین مناسبی برای ضمانت‌نامه‌ها در معاملات بین‌المللی می‌باشد.

عده‌دار آن‌ها بوده به بانک افتتاح‌کننده اعتبار محول شده است، بدین ترتیب، التزام و تعهد بانک افتتاح‌کننده اعتبار به منزله یکی از مهم‌ترین عناصر به‌وجود آورنده اعتبارات اسنادی به‌شمار می‌رود؛

۲- تعهد بانک افتتاح‌کننده اعتبار به‌صورت مطلق و بی‌قید و شرط نبوده؛ بلکه چنین تعهدی از یک سو منوط به این مسئله می‌باشد که طرف صادرکننده یا فروشنده، به شرایط مقرر در قرارداد اصلی خرید و فروش عمل می‌نماید و از سوی دیگر به تاریخ انقضای اعتبار محدود و منحصر می‌باشد؛

۳- قرار و ترتیبی که بر اساس آن، بانک افتتاح‌کننده اعتبار مکلف بر پرداخت نمودن اعتبار به فرد ذی‌نفع می‌گردد، بر اساس درخواست و مبتنی بر یک قرارداد و توافق بین فرد متقاضی اعتبار و بانک افتتاح‌کننده اعتبار می‌باشد (تلبا و همکاران، ۱۳۹۷، ۱۴۹).

بر اساس حقوق عراق، چهار اصل اصلی وجود دارد که اعتبار اسنادی بر اساس آن است:

۱. اصل استقلال: تأیید می‌کند که اعتبار اسنادی به لحاظ ماهیت خود فرآیندی مستقل از قرارداد فروش است و بانک‌ها به هیچ وجه نسبت به چنین قراردادی نگران یا متعهد نیستند، حتی اگر به آن اشاره شده باشد. این همان چیزی است که در ماده ۴ قوانین، اصول و گمرک شماره ۶۰۰ سال ۲۰۰۷ آمده است.

۲. اصل تعهد: بیانگر این است که شرایط مندرج در اعتبار اسنادی باید به معنای واقعی کلمه رعایت شود، حتی اگر شرایط آن با شرایط قرارداد فروش منعقد شده بین فروشنده و خریدار متفاوت باشد.

۵-۲. امتیازات به‌کارگیری قرارداد افتتاح اعتبار اسنادی

قرارداد افتتاح اعتبار اسنادی در قیاس با دیگر شیوه‌های پرداخت و تسویه در معاملات بین‌المللی از برخی امتیازات برخوردار است:

الف) پرداخت بانکی: عمده‌ترین امتیاز بهره‌گیری از قرارداد افتتاح اعتبار اسنادی که متمایزکننده این روش پرداخت از سایر راه‌های پرداخت است عبارت می‌باشد از پرداخت وجه اعتبار اسنادی به فرد ذی‌نفع اعتبار در ازای ارائه اسناد مطابق با اعتبار به وسیله بانک و نه با بایع؛ به طوری که شرکت‌های بزرگ مبتنی بر امتیاز اعتبار اسنادی مذکور از خریداران تولیدات خود تفضاضا می‌کنند تا در مورد پرداخت ثمن معامله، مکانیسم اعتبار اسنادی را به کار بگیرد تا بابت وجه تولیدات به فروش رسیده با بانک طرف حساب گردند و نه با خریدار. زیرا در چنین شرایطی ریسک وصول نشدن وجه محصول فروخته شده از بانک خیلی کمتر از ریسک وصول نشدن آن از خریدار است، حال هر چقدر که بایع حسن شهرت تجاری داشته و معتبر باشد؛

ب) پوشش دادن مطالبات متعاملین: طرفین در همه قراردادهای جهت دستیابی به اهداف و مقاصد اقدام به بستن عقد مدنظرشان می‌کنند، به گونه‌ای که چنانچه آن هدف یا اهداف و یا موضوع ذهنی که مورد توجه طرفین می‌باشد به دنبال انعقاد آن عقد تحقق نیابد به هیچ عنوان طرفین به بسته شدن چنین عقدی تن نمی‌دهند. هم‌چنین پوشش مطالبات و انتظارات متعاملین آن عقد (متقاضی اعتبار و بانک افتتاح کننده اعتبار) از جمله اهداف و امتیازات

قرارداد افتتاح اعتبار اسنادی همچون دیگر اقسام عقود به‌شمار می‌رود (علیزاده، ۱۳۹۴، ۸۰)؛

چ) ایجاد تأمین برای شخص ذی‌نفع با امان نظر به قرارداد: افتتاح اعتبار اسنادی که بانک نسبت به قبول اسناد بر اساس متن اعتبارنامه و پرداخت بهای آن به ذی‌نفع متعهد گردیده بدین ترتیب این تعهد بانک برای شخص ذی‌نفع در بر دارنده امتیازاتی است از جمله:

- بانک متعهد مطابق با قرارداد افتتاح اعتبار اسنادی اجازه‌ی فسخ تعهد پرداختی که عهده‌دار شده است را ندارد و هم‌چنین نمی‌تواند از آن رجوع نماید. زیرا بر اساس اعتبار اسنادی یک تعهد حقوقی لازم‌الوفاء ایجاد می‌شود و در صورت خودداری بی‌دلیل از پرداخت، فرد ذی‌نفعی که به حق خویش دست نیافته این حق را خواهد داشت تا به منظور مطالبه مبلغ نسبت به طرح دعوی علیه بانک متعهد اقدام کند.

- ذی‌نفع به همراه بایع (متقاضی اعتبار) به سایر مدیون‌ها دسترسی داشته باشد که در حقیقت بانک به‌عنوان مدیون محسوب می‌شود و دارای اعتبار بیشتر نسبت به فروشنده می‌باشد؛ اما اگر مدیونی دارای اعتبار باشد؛ اما قابلیت جایگزین شدن با بایع را نداشته باشد، در واقع مدیون اصلی را بری الذمه نمی‌کند.

- لازم به ذکر است که بنا به اصل استقلال قراردادی، قرارداد پایه از تعهد بانک مستقل است و به همین منظور اگر فروشنده به تعهدات خود عمل نکند بانک نمی‌تواند به آن استناد کند که بایع به تعهد خود عمل نکرده است. از قبول اسنادی که او به همراه مطالبه وجه عرضه می‌کند خودداری نماید و وجه

۲. تعهد تجاری: تجارتي بودن به معنای مشمول مقررات قانون تجارت و مدنی نبودن آن است که این امر آن را از مشمول مقررات قانون مدنی خارج می‌کند؛

۳. تعهد مدت محدود: تعهد بانک با انقضای مدتی که پایان آن پایان تعهد بانک است منقضی می‌شود. بدین معنی که در صورت عدم ایفای ذی‌نفع و عدم برداشت ارزش اعتبار در مدت مقرر، تعهد بانک به پایان می‌رسد و ذی‌نفع دیگر حقی نسبت به ارزش آن نخواهد داشت و در صورتی که بانک پس از انقضای مهلت مقرر در نامه خطاب به ذینفع آن حق را بیان کند، به مسئولیت وی انجام می‌شود و خریدار دیگر مسئولیتی در قبال آن ندارد، به بیان دیگر، بانک در قبال ذی‌نفع، تعهدی را انجام می‌دهد که پس از انقضای مدت تعیین شده، منقضی شده است (یامالکی، ۲۰۱۴، ۱۴۰)؛

۴. تعهد مستقل: این تعهد به دلیل اینکه خود موجود است و مبتنی بر تعهد دیگری نبوده؛ پس وابسته به غیر نمی‌باشد. بدین مفهوم که تعهد بانک به اعتبار اسنادی در مقابل ذی‌نفع مستقل از سایر تعهداتی است که در آن مناسبت از همان اعتبار حاصل شده است. این تعهد منشأ اتصال به روابط حقوقی معرف قرارداد بیع منعقد شده بین متقاضی گشایش اعتبار از یک طرف و ذی‌نفع از طرف دیگر و همچنین تسهیلات بانکی. قراردادی که بین بانک گشایش - کننده اعتبار و متقاضی آن منعقد شده، می‌باشد (یامالکی، ۲۰۱۴، ۱۴۰).

اعتبار را به وی پرداخت نکند و می‌بایست فقط ظاهر اسناد را مورد توجه قرار داده و چنانچه با متن اعتبار اسنادی مطابقت داشته باشند نسبت به پذیرش پرداخت به ترتیبی که ذیل مواد ۷ و ۸ مقررات متحدالشکل اعتبار اسنادی قید گردیده اقدام کند.

در حالت معمولی بایع نمی‌تواند از قبول اسناد و پرداخت مبلغ بوسیله‌ی بانک جلوگیری کند. علاوه بر این تأمین‌ها، فرد ذی‌نفع می‌تواند اعتبار اسنادی که برای وی در نظر گرفته شده است یک اعتبار مجدد بازگشایی کند و از صادرکننده اصلی مواد اولیه محصول را سفارش نماید (لنگریچ، ۱۳۹۸، ۱۰۵).

د) تنوع و کاربرد گسترده قرارداد افتتاح اعتبار اسنادی: با امعان نظر به اقسام اعتبارات اسنادی که در قرارداد افتتاح اعتبار اسنادی امکان طرح آن‌ها وجود دارد، می‌توان چنین بیان داشت که این شیوه از پرداخت یک کارگاه خیلی مجهزی بوده که ضمن اطلاع نسبت به تجهیزات و متعلقات آن می‌توان در حوزه تجارت و به‌ویژه تجارت بین‌الملل جهت پوشش دادن ریسک‌های موجود از هر کدام از اقسام اعتبارات اسنادی یا به فراخور وضعیت موجود بهره جست.

همچنین بر اساس حقوق عراق، با توجه به مطالب فوق، اعتبار اسنادی به‌عنوان اثری از بانک گشایش - دهنده اعتبار، تعهدی را ایجاد می‌کند و این تعهد دارای ویژگی‌هایی است که آن را از این جهت متمایز می‌کند:

۱. تعهد یک طرفه: بانک به هر تعهدی که برای ایفای ذی‌نفع دارد، بدون اینکه ذی‌نفع هیچ تعهدی در قبال بانک داشته باشد، یک طرفه متعهد است؛

۵-۳. روابط حقوقی طرفین اعتبار اسنادی

با امعان نظر به این مسئله که حقوق و تعهدات طرفین قرارداد، متأثر از ارتباط حقوقی سایر طرفین اعتبار اسنادی، بالاخص متقاضی اعتبار و ذی‌نفع اعتبار و از طرف دیگر، بانک افتتاح‌کننده اعتبار و شخص ذی‌نفع اعتبار است، ذیلاً به تبیین و بررسی مناسبات حقوقی موجود میان بعضی از طرفین اعتبار اسنادی پرداخته شده است:

الف) ارتباط بین متقاضی اعتبار و ذی‌نفع: شروع ارتباط این دو مبتنی بر قرارداد مبنایی می‌باشد که به موجب آن، متقاضی اعتبار و ذی‌نفع در این خصوص که پرداخت به وسیله بانک و به شیوه اعتبار اسنادی انجام پذیرد توافق می‌نمایند و این شروع ارتباط حقوقی بین متقاضی و ذی‌نفع محسوب می‌شود. مبتنی بر این در مورد هر دو تکلیف و حق به وجود می‌آید. لذا افتتاح‌کننده اعتبار و بانک معامله‌کننده اسناد و بانک ابلاغ‌کننده موظف هستند که در خصوص تکالیف و حقوق اعتبار اسنادی بازگشایی شده عمل کنند (نادر، ۱۳۹۶، ۱۰۹).

در مقررات یوسی‌پی ماده ۱، بیان شده است که اگر قوانین در متن اعتبار مکتوب شود، اعتبار اسنادی لازم‌الاجرا است و باید ذی‌نفع و متقاضی به آن عمل کنند. در حقیقت در زمان مقرر متقاضی اعتبار باید افتتاح حساب کند؛ یعنی اینکه به بانک خود اطلاع دهد که اعتبارنامه‌ای را برای ذی‌نفع ایجاد کند. حال اگر متقاضی اعتبار تقصیری داشته باشد، حق ادعای خسارت برای ذی‌نفع در نظر گرفته شده است؛ یعنی ذی‌نفع موظف است مدارک و اسناد اعتبارنامه را مهیا کرده و به منظور فرستادن به بانک افتتاح‌کننده متبوع متقاضی، تا مهلت مقرر که اعتبار داشته، مدارک را

به بانک تحول دهد (زمانی فراهانی، ۱۳۹۸، ۵۷). این احتمال وجود دارد که به دلیل اختلاف و تفاوت در اسناد با عدم پرداخت مواجه شد؛ یعنی صادرکننده یا ذی‌نفع موظف است که اسناد را به دقت بررسی کند و اگر بررسی نشود، متقاضی موظف است در خصوص اصلاحیه متناسب اعتبار درخواست کند.

ب) ارتباط بانک ذی‌نفع اعتبار با بانک افتتاح‌کننده اعتبار: بانک کارگزار به درخواست بانک افتتاح‌کننده که در کشور صادرکننده وجود دارد، اعتباری برای ذی‌نفع تایید و ابلاغ می‌کند که در این حالت بانک افتتاح‌کننده موظف می‌شود که در برابر مدارک موجود در اعتبارات اسنادی مطابق دستور متقاضی پرداختی را برای ذی‌نفع یا به حواله کرد انجام دهد و یا اینکه برات ذی‌نفع را قبول کند و آن را پرداخت نماید. با توجه به ماده ۳ مقررات اعتبارات اسنادی، تعهد بانک افتتاح‌کننده موقوف به ادعای متقاضی نیست.

ج) ارتباط افتتاح‌کننده اعتبار و بانک متقاضی اعتبار: که از جمله اساسی‌ترین روابط حقوقی موجود میان طرفین اعتبار اسنادی به‌شمار می‌رود. متقاضی اعتبار توسط نامه افتتاح اعتبار، دستور خویش را برای بانک به‌منظور ایجاد اعتبار اطلاع می‌دهد. یعنی بانک افتتاح‌کننده با در نظر گرفتن شرایطی از جمله شرایط اقتصادی متقاضی، امکان فروش کالا و سایر شرایط درخواست متقاضی را می‌پذیرد و مدارک امضا می‌کند که این مدارک قرارداد بین بانک و متقاضی است که تعهدات و حقوق آنها را در قبال یکدیگر تضمین می‌نماید (خزاعی، ۱۳۹۵، ۱۱۰). به نظر نگارنده موارد مذکور را اینگونه می‌توان تحلیل نمود که فرد متقاضی علاوه بر درخواست خود و مبتنی بر

باشد. بدین منظور لازم‌الاجرا بودن و صحت آن با تردید مواجه نمی‌شود؛ لذا با استناد به ماده ۲۰ قانون مدنی اصل حاکمیت اراده پذیرش می‌شود.

۲- آثار ناشی از تقلب: با عنایت به این خصیصه، بانک افتتاح‌کننده اعتبار اسنادی صرف نظر از ارتباطات خود با طرف متقاضی اعتبار در قبال طرف ذی‌نفع اعتبار، جهت پرداخت مسئول است. چنانچه فرد ذی‌نفع در ارائه اسناد به بانک، تقلب نموده و تقلب او پیش از پرداخت وجه بوسیله‌ی بانک مکتوم گردیده باشد، بانک افتتاح‌کننده اعتبار می‌تواند پس از پرداخت مبلغ به متقاضی رجوع نموده و ضرر و زیان وارده بر خویش را بابت پرداخت به فرد ذی‌نفع متقلب طلب کند. همینطور است هنگامی که بانک پیش از پرداخت تقلب ذی‌نفع را کشف نموده؛ اما بدین سبب که او اعتبار اسنادی را به فردی باحسن نیت انتقال داده، افتتاح‌کننده در مقابل دارنده با حسن نیت نمی‌تواند به ایراد تقلب و دیگر ایرادات ایادی پیشین استناد نماید و ناگزیر ملزم به پرداخت مبلغ اعتبار خواهد شد. بانک افتتاح‌کننده اعتبار بعد از پرداخت مبلغ از محل داریی متقاضی یا سایر اموال وی ملزم به جبران وجوه پرداخت شده است (فرخی، ۱۳۹۸، ۶۶). این موضوع به ذهن متبادر می‌شود که اگر مشتری توانایی بازپرداخت نداشته باشد، بانک در یک شرایط به‌خصوص قرار می‌گیرد. از طرفی مطابق اصل استقلال، موظف است که وجهی را به ذی‌نفع پرداخت کند که به علت سوءنیت مستحق دریافت آن نبوده است. از دیگر سو، متقاضی اعتبار که مستقیماً در مقابل بانک تعهد دارد به‌موجب افسار، قادر به بازگرداندن وجهی که بانک افتتاح‌کننده اعتبار پرداخته، نمی‌باشد.

توافق صورت گرفته با بانک، به‌منظور پرداخت مبلغ اعتبار، کارمزد و سایر هزینه‌هایی را که بانک به وی اعلام داشت، متعهد خواهد شد و هم‌چنین بانک در ازای افتتاح اعتبار، در قبال پرداخت مبلغ به شخص ذی‌نفع مبتنی بر شرایط اعتبار و در قبال ارائه اسناد و مدارک مشخص شده در قرارداد متعهد خواهد شد.

۴-۵. آثار حقوقی ناشی از اعتبارات اسنادی

۴-۵-۱. در حقوق ایران

اعتبارات اسنادی مانند سایر اسناد تجاری از اصل استقلال نسبت به معامله پایه تبعیت می‌نمایند. این ویژگی به‌منظور حفظ کارایی و سودمندی اسناد تجاری پیش‌بینی شده تا متعهد سند تجاری نتواند با استناد به ایرادهای قرارداد پایه که اعتبار اسنادی نیز برای انجام تعهد ناشی از آن صادر شده است، از تعهدات خود شانه خالی کند (رجب‌پور، ۱۳۹۶، ۱۵۸).

۱- آثار ناشی از انتقال اعتبار: میان دریافت‌کننده و ارسال‌کننده یک عمل حقوقی ایجاد می‌شود که دریافت‌کننده را موظف می‌کند با توجه به قرارداد، دستور پرداخت را به ذی‌نفع اعتبار منتقل کند و در برابر این موضوع، ارسال‌کننده ملزم می‌شود مبلغ مذکور را در کنار هزینه انتقال به دریافت‌کننده پرداخت کند. باید گفت در این حالت ابزار پرداخت همان انتقال اعتبار می‌باشد که باعث تسهیل جابه‌جایی پول است (درخش و همکاران، ۱۳۹۸، ۷۳). این تحلیل بیان می‌کند که راهکارهای بانکی موجود نمی‌تواند پوشش‌دهنده ویژگی اعتبارات اسنادی باشد و از نظریه‌ی حواله بانکی با توجه به نظر فقها تأثیر می‌پذیرد که حاکی از توافقات عقود معین می‌-

برخی از صوری که در این زمینه قابل تصور است، عبارت‌اند از:

الف) حقوق بانک افتتاح‌کننده اعتبار پیش از پرداخت: در فرض تقلب فرد ذی‌نفع فرض‌های زیر در مورد شرایط بانک افتتاح‌کننده اعتبار در مقابل فرد ذی‌نفع متصور می‌باشد: فرض نخست این است که مطالبه‌کننده وجه، از جمله اشخاص ثالثی باشد که حسن‌نیت دارد. افرادی ثالث افرادی هستند که در برابر اعتبارات اسنادی به پرداخت بدون تزویر عمل می‌کنند. در این حالت بانک افتتاح‌کننده موظف می‌باشد با توجه به مدارک متقاضی وجه اعتبار را پرداخت نماید و به تقلب و عدم تقلب توجهی ندارد. (مزینی و همکاران، ۱۳۹۰، ۱۴۰). در این حالت بانک افتتاح‌کننده از پرداخت وجه نمی‌تواند استنکاف ورزد. در فرض مذکور حقوق بانک افتتاح‌کننده اعتبار همچون موردی می‌باشد که تقلب فرد ذی‌نفع بعد از پرداخت مبلغ کشف گردیده باشد. به این موضوع در مباحثی که به بررسی حقوق افتتاح‌کننده در فرض تقلب ذی‌نفع بعد از پرداخت مربوط است، پرداخته می‌شود.

-فرض دوم عبارت است از اینکه مطالبه‌کننده مبلغ اعتبار در زمره دارندگانی است که حسن‌نیت ندارند: در چنین شرایطی، چنانچه بانک افتتاح‌کننده اعتبار نسبت به تقلب فرد ذی‌نفع مطلع باشد، مکلف خواهد بود تا از پرداخت جلوگیری نماید. در صورتیکه بانک افتتاح‌کننده اعتبار راجع به این مسئله که تقلبی صورت گرفته، مطلع نباشد و در حقیقت با حسن‌نیت عمل نموده باشد، اوضاع به شکل دیگری خواهد بود. در فرض مذکور، بانک افتتاح‌کننده اعتبار امکان دارد خود وضعیتی را کشف نماید که دال بر تقلب فرد

ذی‌نفع باشد. بدین ترتیب بانک افتتاح‌کننده می‌تواند با وجود تطابق دقیق محتوای اسناد از پرداخت مبلغ به فرد ذی‌نفع خودداری کند. در مقابل دعوی احتمالی ذی‌نفع در مقابل افتتاح‌کننده اعتبار، افتتاح‌کننده قادر است که با استناد به وجود تقلب از خودش دفاع نماید. در صورتی که بانک افتتاح‌کننده اعتبار مبتنی بر قرائن یا شواهد از پرداخت خودداری کند، دعوی فیما بین فرد ذی‌نفع اعتبار به مثابه خواهان و طرف افتتاح‌کننده اعتبار اقامه گردیده و دعوی امتناع ناروا از پرداخت مطرح خواهد شد. برخی اوقات متقاضی اعتبار وضعیت متقلبان‌های را کشف نموده است و از بانک افتتاح‌کننده اعتبار تقاضا می‌کند تا از پرداخت مبلغ خودداری کند (قربانیان، ۱۳۹۶، ۱۸۷). در چنین فرضی، افتتاح‌کننده جهت پرداختن و نپرداختن وجه مختار بوده و عهده‌دار مسئولیت ناشی از امتناع ناروا از پرداخت می‌باشد. اگر افتتاح‌کننده اعتبار از بین موارد اخیرالذکر، مورد پرداختن با حسن‌نیت برگزیده باشد و وجه اعتبار را پرداخت کند، کماکان از حق مطالبه بازپرداخت از متقاضی برخوردار خواهد بود. می‌توان چنین بیان داشت که اصل بر حسن‌نیت بانک افتتاح‌کننده می‌باشد. به عبارت دیگر عدم علم واقعی وی نسبت به تقلب صورت گرفته. بدین ترتیب، چنانچه متقاضی ادعای سوءنیت بانک افتتاح‌کننده را داشته باشد یعنی علم واقعی وی بر ایراد تقلب باشد، شخص متقاضی بار احراز آن را بر دوش خواهد گرفت (سلطان‌نژاد، ۱۳۹۷، ۱۳۲). در غالب موارد، گشاینندگان اعتبار با وجود طرح ادعای تقلب یا جعل و تزویر توسط متقاضی، پرداختن را برمی‌گزینند، الا در صورتی که متقاضی از محکمه دستور موقت دریافت کرده باشد. اگر شخص متقاضی موفق به دریافت

بر این گروه از اشخاص ثالثی که حسن نیت دارند، از چنین افرادی حمایت قانونی صورت می‌گیرد. بدین ترتیب، خسارت ناشی از تقلب فرد ذی نفع بر بانک افتتاح کننده و شخص ثالثی تحمیل می‌گردد که وارد معامله اعتبار اسنادی شده‌اند.

افراد ثالثی که حسن نیت دارند با توجه به قانون متحدالشکل تجاری و عرف حاکم بر اعتبارات اسنادی غالباً به شرح زیر عبارت‌اند از:

- کسانی که با حسن نیت و بدون آگاهی نسبت به جعل و تزویر و تقلب عمده در قبال دریافت اعتبار اسناد مالی ارائه کرده‌اند؛

- بانک تأییدکننده اعتبار که با حسن نیت و بدون اطلاع از جعل و تزویر و تقلب عمده در مقابل اعتبار اسنادی وجهی را به فرد ذی نفع پرداخت کرده است. (بانک تأییدکننده اغلب شعبه‌ای از بانک افتتاح کنند اعتبار و یا بانک دیگری می‌باشد که در محل اقامت فرد ذی نفع دارای شعبه بوده و مبلغ اعتبار را بدون آگاهی از تقلب او بدان پرداخت کرده است). بانک تأییدکننده قادر است که به خاطر وجهی که پرداخت نموده به بانک افتتاح کننده رجوع نماید. بانک تأییدکننده در مقابل افتتاح کنند اعتبار دارنده با حسن نیت محسوب می‌شود.

- موردی که دارنده اعتبار اسنادی در مقابل وجه اعتبار، براتی را بر عهده بانک افتتاح کننده صادر نموده و آن را بعد از پذیرش افتتاح کننده به فرد ثالثی واگذار می‌نماید. فرد مذکور در مقابل اخذ برات وجهی می‌پردازد و بدون آگاهی نسبت به جعل یا تزویر و یا تقلب این انتقال را قبول کرده است. در موارد فوق‌الذکر نمی‌توان صرفاً به استناد تقلب فرد

دستور موقت نشده باشد، صرفاً مفروض بر عدم اثبات وی، افتتاح کننده با سوءنیت مبلغ اعتبار را پرداخت کرده و از حق طرح دعوی علیه او برخوردار خواهد شد.

ب) حقوق بانک افتتاح کنند اعتبار پس از پرداخت: به فرض تقلب فرد ذی نفع چنانچه بانک افتتاح کنند اعتبار پس از اینکه بر اساس اعتبار وجه آن را به فرد ذی نفع بپردازد، تقلب او را آشکار نماید و یا در فرضی که قبل از پرداختن مبلغ اعتبار، تقلب مشخص گردیده (منتقل الیه)؛ اما بدین سبب که وجه آن توسط یکی از افراد تحت حمایت مثلاً مطالبه گردیده، هیچ راه حلی غیر از پرداخت وجه آن برای بانک وجود نخواهد داشت. در خصوص اشخاص مصون در مقابل قاعده تقلب، بایستی چنین بیان داشت که قاعده تقلب در مورد چنین افرادی اعمال می‌گردد تا از جریان اصل استقلال اعتبار اسنادی مطلقاً و بدون استثنا و همین‌طور پیامدهای نامطلوبی که امکان دارد در این خصوص به وجود آورد، مانع گردد (سهامی، ۱۳۹۵، ۱۲۷). چنانچه اصل استقلال اعتبار اسنادی در مورد همه اشخاص و حتی در مقابل افراد ثالث به اجرا درآید، افراد دیگر به اینکه طلب ناشی از اعتبار از فرد ذی نفع به آن‌ها انتقال یابد هیچ تمایلی نخواهند داشت. چراکه امکان دارد در آینده تقلب ذی نفع محرز گردیده و تقلب او موجب محرومیت انتقال گیرنده از حقوق خویش شود.

از چنین اشخاصی در حقوق اعتبارات اسنادی تحت عنوان «افراد مورد حمایت در مقابل قاعده تقلب» یاد می‌شود. در حقیقت، به منظور حفظ کارآمدی و سودمندی تجاری اعتبار اسنادی و پیش‌گیری از تحمیل ضرر و زیان ناشی از فعل فرد ذی نفع متقلب

در حقوق کشور عراق، همانند کشور ایران اعتبار اسنادی دارای کارکردهای اساسی است که در نتیجه پاسخ‌گویی به الزامات تجارت بین‌المللی به وجود آمده است که عبارت‌اند از:

۱. ابزار ایفای تعهدات: به این معنا که حقوق و مسئولیت‌های فروشنده (صادرکننده) و خریدار (واردکننده) را در اجرای تعهداتی که هر یک از آن‌ها به موجب قرارداد اعتباری که مطابق با آنچه که منعقد می‌شود، تعیین می‌کند. طبق شرایط قرارداد فروش منعقد شده بین آن‌ها الزامی است؛

۲. ابزاری برای اعطای اعتبار: اعتبارات اسنادی نشان‌دهنده نوعی پیش پرداخت با نوع متمایز ضمانت است که از طریق آن ذی‌نفع قادر به تأمین مالی قرارداد فروش است، زیرا فروشنده (ذینفع) از طریق اسناد قیمت کالا را بلافاصله هنگام اجرای قرارداد فروش، حتی اگر کالا به خریدار واقعی نرسد، دریافت می‌کند (مرعی، ۲۰۱۶، ۱۴۰).

۳. ابزاری برای تسویه پرداخت‌های بین‌المللی: یکی از مهم‌ترین ابزارهای پوشش پرداخت‌های مربوط به مبادله کالا و خدمات بین‌المللی است. زیرا وسیله پرداخت تضمینی است؛ اما در صورت تقلب و فریب، بانک مبدأ اعتبار این حق را دارد که به محض اطلاع از وقوع تقلب، اعم از عادی، با به تعویق انداختن پرداخت ثمن تا تاریخ خاتمه دعوی حقوقی یا قضایی، به صورت خودکار از اجرای تعهدی که به موجب قرارداد اعتبار نسبت به خود دارد، اجتناب نماید.

۴. ابزار تضمینی برای طرفین معاملات بین‌المللی:

ذی‌نفع افراد ثالث مذکور را نسبت به حقوقی که بر اساس انتقال اعتبار اسنادی به آن‌ها اختصاص می‌یابد، محروم کرد (لنگریچ، ۱۳۹۸، ۲۰۱).

البته مقصود از انتقال چنین اسنادی؛ با عنایت به ماهیت اعتبارات اسنادی و این مسئله که در اعتبارات اسنادی اصل بر عدم امکان نقل و انتقال این اسناد بوده؛ فرضی می‌باشد که بر قابلیت انتقال آن‌ها تصریح گردیده باشد. حال این سؤال پیش می‌آید که بانک افتتاح‌کننده اعتبار در مقابل ذی‌نفع اعتبار از چه حقوقی برخوردار است. در برخی از موارد که بانک افتتاح‌کننده اعتبار با وجود تقلب بدین سبب که مطالبه به وسیله کسی صورت پذیرفته که از حمایت قانونی برخوردار است و افتتاح‌کننده اعتبار به ناچار مبلغ اعتبار را پرداخته است، می‌تواند از متقاضی تقاضای بازپرداخت مبلغی که پرداخت گردیده اعتبار داشته باشد؛ ولی این امکان وجود دارد استیفای طلب افتتاح‌کننده اعتبار از متقاضی بر اساس علل و عواملی از قبیل ورشکستگی متقاضی اعتبار با چالش‌ها و موانعی مواجه گردد. تحت چنین شرایطی، تعیین حقوق بانک افتتاح‌کننده اعتبار در برابر فرد ذی‌نفع اعتبار دارای اهمیت و پیچیدگی خاصی است. چراکه بعد از پرداخت مبلغ، اصولاً نمی‌توانند مبالغ پرداختی را از فرد ذی‌نفع بازپس گرفته و مسترد نمایند. با این وجود، اجرای چنین اصلی بعضاً سبب می‌گردد تا ذی‌نفع بلاجهت و به ضرر بانک افتتاح‌کننده اعتبار دارا گردد. اصل دارا گردیدن ناعادلانه و یا تئوری دارا شدن بلاجهت یکی از مفاهیم حقوقی به‌شمار می‌رود که در اکثر نظامات حقوقی ملی و در حقوق بین‌الملل به بیان‌ها و اشکال گوناگونی مطرح شده است.

۵-۴-۲. در حقوق عراق

اقدامات لازم را برای گشایش اعتبار اسنادی انجام می‌دهد؛

ب) گشایش اعتبار اسنادی مطابق با اصول و ضوابط بین‌المللی اعتبارات اسنادی از طریق یکی از بانک‌های دولتی مصوب عراق مطابق فرم‌های بانکی (فرم درخواست و قرارداد گشایش اعتبار اسنادی) و هم‌چنین فرم‌هایی شامل شرایط مالی فرآیند عرضه و سایر شرایط توافق‌شده بین دو طرف قرارداد (فروشنده و خریدار)؛

ج) ثالثاً: تشریفات گشایش اعتبارات اسنادی مستلزم رعایت موارد زیر است:

الف- نام ذی‌نفع گشایش اعتبار (فروشنده) و آدرس کامل وی.

ب - شرح کالای مورد نیاز با ذکر شماره و تاریخ قرارداد.

د - میزان اعتبار مورد نیاز را به صورت عددی و نوشتاری تعیین کنید.

ج - اشاره به نوع بیع تجاری تحت شرایط تجارت بین‌الملل که لازم است بر اساس شرایط قرارداد تعیین شود.

در زمینه عیوب و ضرر و زیان، بر اساس دستورالعمل ارائه توسط بانک مرکزی عراق:

الف- در مواردی که مرسوله دریافت‌شده و نقص یا عدم انطباق با مشخصات فنی مورد نیاز باشد، گواهی تشخیص مغایرت توسط کمیته بازرسی و پذیرش صادر خواهد شد.

- به تجارت نوع متمایزی از اطمینان، تضمین و ثبات در مبادلات تجاری بین کشورهای جهان می‌بخشد و روابط بین طرفین خود را از بسیاری از خطرات نوسانات سیاسی و اقتصادی و قانون‌گذاری محافظت می‌کند. تغییرات در کشورهای خود، از طریق قوانین، مقررات و موافقت‌نامه‌های بین‌المللی که رویه‌های آن را تنظیم می‌کند، سایه‌ای بر حمایت و احیای تجارت بین‌المللی می‌گذارد (الطائی، ۲۰۱۴، ۱۵۷).

اعتبارات اسنادی و توانایی درک آن‌ها و درک مراحل و رویه‌های آن نیازمند حرفه‌ای بودن بالا در فعالیت‌های تجاری و درک این حجم عظیم از رویه‌ها و جزئیات دقیق و هم‌چنین خطر در نحوه برخورد با آن‌ها است. زیرا این امر مستلزم آشنایی با جزئیات اعتبارات اسنادی با هدف تضمین حق واحد اقتصادی به منظور جلوگیری از هر گونه ضرر و زیان در صورت بروز خطا یا نقصی که منجر به خسارات مادی و زیان‌های غیر منتظره شود، بوده و به منظور کنترل یکپارچگی اجرای رویه‌های اعتبار اسنادی در عراق، بر اساس مفاد بند ۱ بند ۱۴ دستورالعمل بانک مرکزی عراق، دستورالعمل‌های زیر تعیین شده‌اند:

- ماده ۹ دستورالعمل اجرای قراردادهای دولتی سال ۲۰۰۸ در زمینه اعتبارات اسنادی: بر اساس این دستورالعمل، هنگام گشایش اعتبار اسنادی برای پوشش قراردادهای خرید خارجی (تأمین مواد، اجرای کار و خرید خدمات) هنگام عقد قرارداد با شرکت‌های خارجی و عربی، مراحل زیر در نظر گرفته می‌شود:

الف) وزارت ذی‌صلاح (یا غیر وابسته به وزارت خانه، منطقه یا استانداری غیر متشکل در منطقه) پس از صدور ارجاع، امضای قرارداد و دریافت ضمانت اجرا،

مستلزم گشایش آن است، وجود دارد (شکری، ۲۰۱۴، ۹۰).

در موارد عقد قرارداد با طرف‌های خارجی برای انجام کار معین، تهیه (دستگاه، مواد، تجهیزات) یا خرید خدمات، مستلزم گشایش اعتبار اسنادی غیر قابل برگشت برای پوشش ارزش آن قرارداد پس از مطالعه شرایط مستند است. اعتبار مطابق با اصول و ضوابط بین‌المللی برای اعتبارات اسنادی قبل از تصویب قرارداد. در مورد تأمین دستگاه‌ها، تجهیزات یا هر کالایی که نیاز به ضمانت نصب، بهره‌برداری یا نگهداری دارد، درصد معینی از ارزش اعتبار برای تأمین آن نیازها باید حفظ شود، مشروط بر اینکه در شرایط پرداخت اعتبار اسنادی ذکر شده است. در صورت توافق طرفین قرارداد مبنی بر انجام هر گونه اصلاح در آن، به بانک مسئول گشایش اعتبار اسنادی جهت انجام اقدامات لازم اعلام می‌گردد.

۶. نتیجه

اعتبارات اسنادی که از نقش قابل ملاحظه‌ای در تجارت بین‌الملل برخوردارند از جمله رایج‌ترین روش‌های پرداخت قیمت محصولات به شمار می‌روند. در زمان حال و در بیشتر قراردادهای بین‌المللی، پرداخت ثمن در ازای اخذ کالا به وسیله اعتبار اسنادی و مبتنی بر قوانین و مقررات متحدالشکل اعتبارات اسنادی صورت می‌پذیرد.

در زمینه حقوق عراق باید عنوان نمود که کشور عراق با توجه به حقوق کشورهای اروپایی، اعتبار اسنادی را در ماده ۲۷۳ تجارت عراق مصوب ۱۹۸۹ تدوین کرده است. همچنین در ماده ۲۷۷ قانون تجارت عراق، التزام بانک در خصوص قرارداد اعتبار اسنادی،

توسط طرف قرارداد تشکیل می‌شود و فروشنده بدون تأخیر از جایگزینی این بندها مطلع می‌شود (هلالی، ۲۰۱۹، ۲۵۷).

ب - در صورت مفقود شدن اقلام یا آسیب کلی یا جزئی به آن‌ها، اظهار مغایرت توسط کمیته بازرسی و پذیرش صادر و جهت اطمینان از جبران خسارت، جزئیات نقص یا خسارت به فروشنده اعلام می‌شود.

ج - در صورتی که بیمه‌نامه توسط خریدار پوشش داده شود و در مرسوله دریافتی خسارت یا زیان وارد شود، اظهارنامه مغایرت مناسب صادر می‌شود و به منظور اطمینان از جبران خسارت به شرکت بیمه ملی اطلاع داده می‌شود (الراوی، ۲۰۱۵، ۳۶).

همچنین شرایطی که خریدار به بانک تعیین می‌کند باید واضح، دقیق و شفاف باشد؛ عدم پذیرش گشایش اعتبار اسنادی قابل انتقال به استثنای موارد واگذاری به نفع سازندگان مندرج در قرارداد؛ در صورت پیش‌پرداخت درصد معینی از اصل مبلغ اعتبار اسنادی، ارزش پیش‌پرداخت را نمی‌توان به فروشنده پرداخت کرد مگر با دریافت ضمانت‌نامه واقعی به ارزش پیش‌پرداخت و به همان ارز اعتبار مشروط بر اینکه این ضمانت‌نامه بدون قید و شرط باشد، یعنی در صورت درخواست باشد تا خریدار بتواند آن ضمانت‌نامه و وثیقه بدون نیاز به اخطار یا صدور دستور قضایی را پس بگیرد. همچنین طرف قرارداد باید حساب افتتاح شده به صورت ارزی را رصد کند تا موجودی مالی برای پوشش ارزش اعتبار اسنادی که مستلزم گشایش آن برای اجرای قرارداد تأمین معین است کافی باشد و هیچ‌گونه تعهد قراردادی به طرف خارجی ندهد؛ مگر اینکه تأیید شود که موجودی ارزی کافی برای پوشش ارزش اعتبار اسنادی که

خدمات خواستار تضمین مالی و اعتباری می‌باشند. اعتبار اسنادی به تأمین منابع مالی در معاملات بین-المللی می‌پردازد و تعهد مالی بانک برگرفته از اسنادی است که حاکی از رعایت و اجرای تعهدات قرارداد اصلی از طرف ذی‌نفع است. در حالی که اعتبار اسنادی تضمینی برای حمایت از ذی‌نفع در صورت قصور متعهد اصلی در قرارداد پایه طراحی شده است. در نتیجه این مکانیسم برای تضمین انجام تعهدات ناشی از قرارداد اصلی میان دستوردهنده و ذی‌نفع به کار می‌رود. بنابراین می‌توان چنین بیان داشت که اعتبار اسنادی دارای ماهیت دوگانه‌ای است: از طرفی به‌نحوی یک سند بانکی محسوب شده و ماهیت اسناد تجاری را دارا می‌باشد. از این‌رو، در قراردادها به‌عنوان یک نوع رابطه قراردادی است که در واقعیت به اعتبارات اسنادی، اعتبار می‌بخشد و حاوی آثار حقوقی محسوب می‌شود. با توجه به سرعت و امنیت در تجارت به‌عنوان یک تضمین‌کننده برای آثار ناشی از تقلب، دارای اعتبار و تضمین می‌باشد. موضوع اساسی که در مورد سند تجاری با استناد به اصل استقلال این اسناد از قرارداد پایه، حمایت اکثر نظامات حقوقی را متوجه می‌شویم. در خصوص اعتبارات اسنادی، اصل استقلال به معنای این است که معاملات تجاری پایه به تعهدات اعتبارات اسنادی ارتباطی نداشته و همچنین بانک افتتاح‌کننده اعتبار قادر به استناد ورزیدن به ایرادات مزبور نیست.

غیر قابل ابطال و قطعی، مستقیماً به نفع ذی‌نفع و هر دارنده با حسن‌نیت سند تجاری در اجرای قرارداد گشایش اعتبار است. بانک مرکزی عراق از سال ۲۰۰۳ تاکنون خدمات اعتبارات اسنادی را ارائه نکرده است؛ اما خدمات اعتباری منحصر به بانک‌ها است و بانک در این زمینه نقشی ندارد. همچنین عدم آگاهی از مراحل گشایش و اجرای اعتبارات اسنادی مربوط به موازین و قوانین یکپارچه بین‌المللی برای آن اعتبارات از تاجر عراقی و ختم به کارمندان بانک عراقی و اینکه بسیاری از مشکلاتی که در این زمینه پیش می‌آید ناشی از آن است. ناآگاهی از این آداب و رسوم و قوانین، که از طریق آن تأمین‌کننده خارجی ممکن است بتواند از این امر به نفع شخصی خود بهره‌برداری کند و به نفع بانک‌های عراقی و تاجر تمام شود. در صورت بروز اختلاف بین طرفین اعتبار اسنادی در دادگستری عراق، کارمندان بانک مرکزی با توجه به عملکرد اسنادی، به‌عنوان متخصص در این زمینه برای ارائه مشاوره و اظهار نظر قوه قضائیه در مورد موضوعات ارائه‌شده در زمینه اعتبار اسنادی برای یک دوره طولانی قبل از سال ۲۰۰۳ استفاده می‌کنند. همچنین هیچ نهاد حسابرسی و نظارتی در عراق وجود ندارد که بر سلامت اجرای رویه‌های اعتبارات اسنادی نظارت یا تضمین کند؛ اما وجود ضوابط بین‌المللی یکپارچه برای اعتبارات اسنادی و رعایت آن‌ها تنها ضمانت تحقق این امر است و چیزی برای جلوگیری از بروز مشکلات وجود ندارد.

در حقوق ایران قرارداد گشایش اعتبار اسنادی تضمینی با توجه به مقررات موسوم یو.سی.پی ۶۰۰ تدوین شده است که طرفین معامله در مقابل تعهد طرف مقابل، برای تحویل کالا و ارائه سرویس و

۷. سهم نویسندگان

کلیه نویسندگان به صورت برابر در تهیه و تدوین پژوهش حاضر مشارکت داشته‌اند.

۸. تضاد منافع

در این پژوهش، هیچ‌گونه تضاد منافی وجود ندارد.

منابع

- رفیعی، محمدتقی، تحلیل حقوقی قرارداد گشایش اعتباری اسنادی در حقوق ایران، اندیشه‌های حقوق خصوصی، شماره ۱۶، ۱۳۸۷.
- زمانی فراهانی، مرتضی، اعتبارات اسنادی و مسائل بانکی، تهران، انتشارات ترمه، ۱۳۹۶.
- زمانی فراهانی، مرتضی، اعتبارات اسنادی بازرگانی، تهران، انتشارات ترمه، ۱۳۹۸.
- سهامی، محمدرضا، مشکلات حقوقی اعتبارات اسنادی در نظام بانکی ایران، پایان‌نامه کارشناسی ارشد، دانشگاه تهران، ۱۳۹۵.
- شیروی، عبدالحسین، حقوق تجارت بین‌الملل، تهران، میزان، ۱۳۹۱.
- علیزاده، محمد، گام به گام با اعتبارات اسنادی، تهران، انتشارات جاودانه، ۱۳۹۴.
- فرخی، حمید، تفسیر UCP600، تجزیه و تحلیل ماده به ماده توسط گروه پیش‌نویس UCP، تهران، انتشارات پژوهشکده پولی و بانکی بانک مرکزی ایران، ۱۳۹۸.
- قربانیان، حسین، حقوق اعتبارات اسنادی و ضمانت نامه‌های بانکی، تهران، انتشارات قانون و قلم، ۱۳۹۶.
- لنگریچ، رینهارد، اعتبارات اسنادی در حقوق تجارت بین‌المللی، ترجمه سهراب حسنی، تهران: انتشارات میزان، ۱۳۹۸.
- مزینی، مسعود؛ مهاجری تهرانی، محمدحسن، عملیات بانکی بین‌المللی، تهران، مؤسسه بانکداری ایران، ۱۳۹۰.
- اخلاقی، بهروز، «بحثی پیرامون توثیق اسناد تجاری»، مجله دانشکده حقوق و علوم سیاسی، شماره ۴۷، ۱۳۹۲.
- اسکینی، ربیعا مباحثی از حقوق تجارت بین‌الملل، تهران: سمت، ۱۳۹۵.
- تلبا، مهدی؛ ابراهیمی، علیرضا، «تحلیل ریسک‌های صادرکننده و واردکننده در اعتبار اسنادی با نگاهی بر نقش اصل بنیادین اعتبار اسنادی بر ایجاد ریسک‌ها»، فصلنامه اندیشه‌های اقتصادی، ۴۱، ۱۳۹۷.
- خزاعی، محمد، روش‌های پرداخت ثمن در تجارتهای بین‌المللی، مجله حقوق خصوصی، ۴۱، ۱۳۹۵.
- خیری زاده، فاطمه، زمانی جباری، پروانه، بررسی اعتبارات اسنادی و اصول حاکم بر آن، همایش کنفرانس پژوهش‌های نوین ایران و جهان در مدیریت، اقتصاد، حسابداری و علوم انسانی، سال ۱۳۹۶.
- درخش، علیرضا، مرادی، حسن، ارفع یا، بهشید، بررسی و تحلیل اصول حقوقی حاکم بر اعتبار اسنادی در ایران، فصلنامه پژوهش‌های سیاسی و بین‌المللی، ۱۰، ۱۳۹۸.
- رجب‌پور، رویا، شیوه‌های پرداخت در معاملات بین‌المللی، تهران، دادگستر، ۱۳۹۶.
- رامش، میثم؛ مافی، همایون؛ بهرام‌پوری، رسول، «تحلیل حقوقی ماهیت اعتبارات اسنادی»، دو فصلنامه دانش‌نامه حقوق اقتصادی، دوره ۲۹، شماره ۲۱، ۱۴۰۱.

المصارف، بغداد: المعهد العالی للدراسات المحاسبية والمالية- جامعة بغداد، ۲۰۱۴.

- مرعی، عبدالرحمن، المشكلات المحاسبية والرقابة على العملات الأجنبية في المصارف التجارية مع حالة تطبيقية على المصرف التجاري السوري، بحث مقدم لأغراض لنيل درجة الماجستير في المحاسبة، دمشق: جامعة دمشق كلية الإقتصاد - قسم المحاسبة، ۲۰۱۶.

- سلطان نژاد، موسی، تحلیل حقوقی قرارداد گشایش اعتبار اسنادی، رساله دکتری تخصصی، دانشگاه تهران، ۱۳۹۷.

- نادر، پدram، «بررسی تطبیقی قرارداد گشایش اعتبار اسنادی L.C. در حقوق ایران و اعتبار اسنادی در مقررات متحدالشکل (U.C.P.600)»، پایان نامه کارشناسی ارشد، دانشگاه آزاد اسلامی واحد رشت، ۱۳۹۶.

- بسیونی، أسامة عبد المنعم، الإعتمادات المستندية فن الإستيراد والتصدير في البنوك "لموظفي البنوك، المحاسبين، المبتدئين"، القاهرة: الشركة العربية المتحدة للتسويق والتوريدات، ۲۰۱۰.

- يمالكي، أكرم، الشماع، فائق، القانون التجاري، وزارة التعليم العالي والبحث العلمي، جامعة بغداد، ۲۰۱۴.

- شكرى، ماهر كنج، العمليات المصرفية الخارجية، الأردن: عمان، دار حامد للنشر والتوزيع، ۲۰۱۴.

- هلالى، محمد جمال على، محاسبة المؤسسات المالية (البنوك التجارية وشركات التأمين)، الطبعة الأولى، الأردن: عمان، دار المناهج للنشر والتوزيع، ۲۰۱۹.

- الراوى، خالد وهيب، العمليات المصرفية التجارية. الطبعة الثانية، الأردن: عمان، دار المناهج للنشر والتوزيع، ۲۰۱۵.

- الطائي، سليمة على يوسف، إجراءات الإعتمادالا المستندية في مصرف الرافدين والشمال للتمويل والإستثمار - حالة دراسية، بحث مقدم لإغراض نيل شهادة الدبلوم العالی المعادل للماجستير في